QORTI ĊIVILI
PRIM’AWLA
(SEDE KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMĦALLEF
ROBERT G. MANGION

ILLUM IT-3 TA' LULJU 2019

Kawza Numru: 1

Rik. Gur. 20/2018 RGM

Annette Meier (detentrici tal-karta ta’ l-identita` bin-numru: 0025919 (A))

vs.

L-Avukat Generali

Il-Qorti:

Rat **ir-rikors ta’ Annette Meier** ppreżentat fis-6 ta’ Marzu, 2018 li permezz tiegħu ppremettiet u talbet is-segwenti:

1. Illi l-esponenti kienet miżżewġa lil u llum hija l-armla tad-defunt Joseph Facchetti li ġie nieqes nhar is-6 ta’ Awwissu, 2014;

2. Illi b’rikors ippreżentat minnha flimkien ma’ iben żewġha Joseph Facchetti u ċjoè Adrien Jonathan Facchetti nhar is-27 ta’ Mejju, 2015 fil-

Qorti Ċivili (Sezzjoni ta' Ġurisdizzjoni Volontarja) huma kienu talbu illi dik il-Qorti tiddikjara l-ftuħ tas-suċċesjoni tad-defunt Joseph Facchetti in kwantu għal nofs kull wieħed għaf-favur tagħhom skond il-liġi liema talba ġiet milqugħa minn dik il-Qorti b'digriet ta' nhar is-6 ta' Awwissu, 2015 u d-digriet relattiv għandu n-numru 674/2015;

3. Illi f'dak l-istadju la l-esponenti u lanqas iben żewġha u ċjoè Adrien Jonathan Facchetti ma kienu jafu illi kien hemm proċeduri ġudizzjarji pendenti kontra d-defunt Joseph Facchetti;

4. Illi fix-xahar ta' Ottubru tas-sena 2016 l-esponenti kienet ġiet notifikata b'rikors għall-ħruġ ta' mandat ta' inibizzjoni li kien ġie ippreżentat kontra tagħha u kontra iben żewġha Adrien Jonathan Facchetti u minn hemm saret taf illi pendenti kontra d-defunt żewġha, flimkien ma' konvenuti oħra, kien hemm kawża ċivili li nbdiet nhar is-6 ta' Awwissu, 1990 li għandha ċ-Ċitazzjoni bin-numru: 883/1990/AF fl-ismijiet: **Ignatius Gatt et v. Franco Facchetti et pro et noe**;

5. Illi meta l-esponenti ħadet ħsieb li tara l-atti relattivi flimkien mal-konsulent legali tagħha irriżultalha illi sa dakinhar illi hija ġiet a konoxxenza ta' dawn il-proċeduri ġudizzjarji, ossija sitta u għoxrin (26) sena wara illi nbdew, l-atturi f'dik il-kawża ma kienx għadhom ressqu l-ebda prova fil-mertu;

6. Illi għandu jirriżulta wkoll illi l-atturi f'dik il-kawża kienu traskurati b'mod lampanti u eżaġerat fit-tmexxija tal-kawża istitwita minnhom u ħallew l-istess titwal u tkarkar għal għexieren ta' snin mingħajr l-ebda progress u mingħajr produzzjoni ta' provi fil-mertu. Kien biss fis-sena 2017, jiġifieri sebgħa u għoxrin (27) sena wara illi ġiet ippreżentata l-kawża, u wara insistenza tal-konsulenti legali ta' l-esponenti u ta' Adrien Jonathan Facchetti, u wara twissijiet mill-Qorti, illi l-atturi ippreżentaw xi provi u wara, fl-udjenza ta' nhar l-14 ta' Ġunju, 2017, l-Onorabbli Prim'Awla tal-Qorti Ċivili iddikjarat il-provi ta' l-atturi f'dik il-kawża magħluqa;

7. Illi llum il-ġurnata l-kawża tinstab differita għall-għeluq tal-provi ta' l-esponenti u tal-konvenut l-ieħor Adrien Jonathan Facchetti;

8. Illi l-esponenti tilmenta mid-dewmien fis-smigħ tal-kawża billi l-kawża hawn fuq imsemmija ma ġietx deċiża entru żmien raġjonevoli kif meħtieġ sabiex jingħata effett lil jedd fundamentali ta' smigħ xieraq kif sanċit fl-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u fl-artikolu 6 tal-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet

Fondamentali inkorporata fil-Liġijiet ta' Malta bis-saħħa tal-Kap. 319 tal-Liġijiet ta' Malta;

9. Illi l-kawża hawn fuq imsemmija ma kienet tippreżenta l-ebda komplessità gravi jew xi diffikultà partikolari u għalhekk id-dewmien ta' aktar minn sebgħa u għoxrin (27) sena ċertament jikkostitwixxi leżjoni tal-jedd fundamentali għal smigħ xieraq entru żmien raġjonevoli kif sanċit fl-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u fl-artikolu 6 tal-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali inkorporata fil-Liġijiet ta' Malta bis-saħħa tal-Kap. 319 tal-Liġijiet ta' Malta;

10. Illi l-esponenti inoltre hija a konoxxenza tal-fatt illi l-atturi fil-kawża ċivili li nbdiet nhar is-6 ta' Awwissu, 1990 li għandha ċ-Ċitazzjoni bin-numru: 883/1990/AF fl-ismijiet: **Ignatius Gatt et v. Franco Facchetti et pro et noe** kienu ilmentaw quddiem dina l-Onorabbli Qorti mid-dewmien irraġjonevoli sabiex tingħata deċiżjoni f'dawk il-proċeduri permezz tar-rikors ippreżentat quddiem dina l-Onorabbli Qorti bin-numru: 25/2010/AE fl-ismijiet **Joseph Gatt et v. L-Avukat Ġenerali**. Bis-sentenza mogħtija minn dina l-Onorabbli Qorti nhar id-9 ta' Lulju, 2013 ġie dikjarat u deċiż illi għalkemm huwa minnu illi kien hemm dewmien eżaġerat, tali dewmien kien attribwit għall-aġir u l-atteġjament ta' l-atturi nfushom. F'dan l-aspett dina s-sentenza ġiet anke ikkonfermata bis-sentenza mogħtija mill-Onorabbli Qorti Kostituzzjonali nhar it-28 ta' Frar, 2014;

Għal dawn ir-raġunijiet kollha, l-esponenti umilment titlob illi dina l-Onorabbli Qorti jgħoġobha:

(i) fl-ewwel lok, tiddikjara u tiddeċiedi illi l-fatti suesposti jagħtu lok u jikkostitwixxu ksur tad-drittijiet fundamentali ta' l-esponenti senjatament ta' l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u ta' l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali inkorporata fil-Liġijiet ta' Malta bis-saħħa tal-Kap. 319 tal-Liġijiet ta' Malta billi, fost l-oħrajn, il-kawża imsemmija ma ingħatatx smigħ xieraq u ma ġietx deċiża entru żmien raġjonevoli;

(ii) fit-tieni lok, tagħti dawk l-ordnijiet, toħroġ dawk l-atti u tagħti dawk id-direttivi li tqis xierqa sabiex twettaq, jew tiżgura t-twettiq tad-drittijiet fundamentali ta' l-esponenti hekk kif garantiti taħt il-Kostituzzjoni ta' Malta u taħt il-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali u dana billi, fost affarijiet oħra, tordna illi l-esponenti tiġi liberata mill-osservanza tal-ġudizzju b'effett immedjat mill-kawża ċivili li nbdiet nhar is-6 ta' Awwissu, 1990 li għandha ċ-

Ċitazzjoni bin-numru: 883/1990/AF fl-ismijiet: **Ignatius Gatt et v. Franco Facchetti et pro et noe** u inoltre tillikwida d-danni sofferti mill-esponenti, kemm danni pekunjarji u kif ukoll danni mhux pekunjarji għal-leżjoni hawn fuq imsemmija, u tikkundanna lill-intimat iħallas id-danni hekk sofferti mill-esponenti;

Bl-ispejjeż kontra l-intimat.

Rat **ir-risposta tal-Avukat Ġenerali** ppreżentata fil-11 t'April, 2018 fejn jingħad kif ġej:

1. Illi fir-rigward tal-mertu, fic-cirkostanzi odjerni, l-esponent jirrispingi il-pretensjonijiet tar-rikorrenti fil-konfront tal-esponenti bhala infondati fil-fatt u fid-dritt stante li ma kien hemm l-ebda dewmien mhux gustifikat fil-proceduri civili attribwibbli ghall-esponenti u ghaldaqstant m'ghandu jirrizulta l-ebda ksur a tenur tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u/jew l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja *da parte* tal-esponenti;

2. Illi dejjem minghajr pregudizzju ghas-suespost, l-esponent jirrileva li ma sehh l-ebda ksur tal-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja ukoll peress li d-dewmien li minnu qeghda tilmenta r-rikorrenti – u li minhabba fih qed tallega nuqqas ta' smigh xieraq – ma sehhx htija tal-esponenti izda jidher li kien anke attribbwibbli lill-intimati precedenti familjari tar-rikorrenti stante li bhala l-konvenuti fil-kawza imsemmija, kellhom kull interess li jsegwu, ihabirku u jinsistu anke permezz tal-Avukat taghhom sabiex il-proceduri jithaffew u jigu finalment decizi;

   Illi huwa pacifiku li l-fatturi li principalment ghandhom jittiehdu in konsiderazzjoni sabiex jigi determinat jekk is-smigh ta' process eccediex il-parametri tas-smigh fi zmien ragjonevoli huwa l-komplessita' tal-kaz, l-agir tal-partijiet fil-kawza u l-agir tal-awtorita' jew awtoritajiet relevanti – f'dan il-kaz l-agir ta' awtorita' gudizzjarja[1];

3. Illi in kwantu li r-rikorrenti qed titlob li jigi dikjarat li sofriet lezjoni tad-dritt taghha taht l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja minhabba d-dewmien taz-zmien biex ikun hemm decizjoni definittiva fuq id-drittijiet taghhom civili, jehtieg li jigi sottolineat li l-kwistjoni dwar id-dewmien ma tistax tigi attribwita lill-esponenti, meta kien id-dover esklussiv taz-zewg partijiet fil-kawza li juru interess serju fil-kawza li kienu qed jiddefendu u li kellhom jirsistu sabiex il-proceduri jigu effettivament konkluzi. Ghalhekk, ma tistax issa f'dan l-istadju wara li l-intimati precedenti u cioe l-familjari tar-rikorrenti ma insistewx mal-Qorti

[1] *George Xuereb u Registratur tal-Qorti et. 742/2000, (Qorti Kostituzzjonali) (08.11.2004).*

koncernata sabiex taghlaq il-provi tar-rikorrenti Gatt fil-kawza imsemmija diversi snin ilu, u ghalhekk baqghu passivi ghal dawn is-snin kollha, issa qed tippretendi li tattribwixxi r-responsabbilita tad-dewmien lill-esponenti;

4. Illi *dato ma non concesso* li din l-Onorabbli Qorti jidrilha li hemm xi ksur tad-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti, fl-umli fehma tal-esponent fic-cirkostanzi odjerni, dikjarazzjoni ta' ksur ghandha tkun sufficcjenti;

5. Salv Eccezzjonijiet ulterjuri; jekk ikun il-kaz.

Ghaldaqstant l-esponent jitlob bir-rispett lil din l-Onorabbli Qorti joghgobha tichad it-talbiet tar-rikorrenti kif dedotti fir-Rikors Promotur; bl-ispejjez kontra l-istess rikorrenti.

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-digriet tat-2 ta' Lulju 2018 li permezz tiegħu din il-Qorti diversament presjeduta ordnat illi l-provi fil-kawża odjerna u l-provi fil-kawża nru 78/2017 deċiża kontestwalment japplikaw għaż-żewġ kawżi.

Rat il-provi kollha li tressqu fil-kors tal-kawża inkluż l-atti proċesswali fl-ismijiet **Ignatius Gatt et vs. Franco Facchetti et** (883/1990AF) deċiża fl-14 ta' Marzu 2019;

Semgħet it-trattazzjoni finali tal-partijiet;

Rat illi l-kawża tħalliet għal-lum għas-sentenza.

Ikkunsidrat

Illi r-rikorrenti Meier istitwixxiet il-proċeduri odjerni tilmenta li d-dritt tagħha għal smigħ xieraq ġie leż u dan minħabba dewmien min-naħa tal-konvenuti fil-proċeduri **Ignatius Gatt et vs. Francesco Facchetti et** (Ċit Nru 883/90).

Ikkunsidrat

Illi hekk delineati l-fatti tal-proċeduri ċivili jeħtieġ li din il-Qorti tikkunsidra jekk kienx hemm ksur tal-Artikolu 6 Konvenzjonali u / jew tal-Artikolu 39 Kostituzzjonali li rispettivament jipprovdi s-segwenti:

6. (1) Fid-deċiżjoni tad-drittijiet ċivili u tal-obbligi tiegħu jew ta'xi akkuża kriminali kontra tiegħu, kulħadd huwa ntitolat għal smigħ

imparzjali u pubbliku fi żmien raġonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'liġi. [...]

39. (2) Kull qorti jew awtorità oħra ġudikanti mwaqqfa b'liġi għad-deċiżjoni dwar l-eżistenza jew l-estensjoni ta' drittijiet jew obbligi ċivili għandha tkun indipendenti u imparzjali; u meta l-proċeduri għal deċiżjoni bħal dik huma mibdija minn xi persuna quddiem qorti jew awtorità oħra ġudikanti bħal dik, il-każ għandu jiġi mogħti smigħ xieraq għeluq żmien raġonevoli.

Illi l-awturi **Harris, O'Boyle and Warbrick** fil-ktieb ***Law of the European Convention on Human Rights*** (r-raba' edizzjoni (2018)) jispjegaw li:

The purpose of the 'reasonable time' guarantee, which applies to both criminal and non-criminal cases, is to protect 'all parties to court proceedings…against excessive procedural delays' [Stogmuller v Austria A 9 (1969) p 40, 191. On the guarantee, see Henzelin and Rordorf, 5 NJ ECL 78 (2014)] and 'underlines the importance of rendering justice without delays which might jeopardize its effectiveness and credibility' [H v France A 162-A)1989); 12 EHRR 74 para 58].[2]

Ikompli jingħad li

The reasonableness of the length of proceedings in both criminal and non-criminal cases depends on the particular circumstances of the case [Konig v Germany A 27 (1978); 2 EHRR 170 PC and Pedersen and Baadsgaard v Denmark 2004-XI; 42 EHRR 486 GC]. There is no absolute time limit. Factors that are always considered are the complexity of the case, the conduct of the applicant, and the conduct of the competent administrative and judicial authorities [Konig v Germany; ibid]. The Court also takes into account what is 'at stake' for the applicant [Frydlender v France 2000-VII; 31 EHRR 1152 GC, what is 'at stake' is sometimes treated as a separate fourth factor: see, eg. Surmeli v Germany 2006-VII; 44 EHRR 438 GC].[3]

Illi dan it-tagħlim ġie adottat mill-Qrati Maltin fosthom fis-sentenza **David Marinelli vs. Avukat Generali** (3 ta' Lulju 2008), fejn il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (sede Kostituzzjonali) irriteniet illi: "B'mod generali, biex jigi determinat jekk is-smiegh f'xi proceduri quddiem il-Qorti sarx fi zmien ragjonevoli kif miktub mill-artikolu 39(2) tal-

[2] Paġna 440 tal-ktieb.
[3] Paġni 440 - 441 tal-ktieb.

Kostituzzjoni u mill-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropeja, wiehed irid iqis ic-cirkostanzi kollha partikolari f'dawk il-proceduri, u b'mod partikolari: 1. in-natura u/jew komplessità tal-kaz in kwistjoni, 2. il-kondotta tal-partijiet fil-kawza, u 3. il-mod kif dawk il-proceduri gew trattati u kondotti mill-awtorità gudizzjarja stess".

Illi huwa imperattiv li jingħad f'dan l-istadju li t-test ta' dewmien raġonevoli ma jidentifikax żmien speċifiku li fihom il-proċeduri ċivili għandhom jiġu konklużi, wisq anqas m'hemm ċirkostanza waħda partikolari li tiddetermina x'inhu raġonevoli. Iċ-ċirkostanzi kollha għandhom jittieħdu flimkien sabiex jiġi determinat jekk id-dewmien fil-proċeduri kinux raġonevoli o meno. Fil-kawża **Anton Camilleri vs. Avukat Ġenerali** (Rik. Kost. nru. 71/2010) il-Qorti Kostituzzjonali fl-1 ta' Frar 2016 ikkunsidrat illi

Dwar it-tifsira tal-kuncett ta' 'zmien ragjonevoli', l-Qrati taghna wkoll esprimew ruhhom u sostnew illi t-terminu fih innifsu ghandu element qawwi ta' diskrezzjonalita` li jhalli f'idejn il-gudikant jiddetermina jekk fic-cirkostanzi partikolari tal-kaz, iz-zmien perkors sakemm il-persuna allegata tkun giet gudikata, kienx ta' tul tali li jeccedi dak li hu jew ghandu jkun normalment accettabbli f'socjeta` demokratika. Dan ifisser illi kull kaz ghandu jigi ezaminat fid-dawl tac-cirkostanzi specjali tieghu.

Kumplessità

Illi l-ewwel fattur li għandu jiġi kkunsidrat minn din il-Qorti huwa jekk il-proċeduri ċivili kinux kumplessi. Każ jista' jkun kumplikat għal diversi raġunijiet fosthom volumi t'evidenza, in-numru ta' persuni involuti fil-proċeduri, konnessjoni ma' proċeduri ċivili oħra, il-ħtieġa li tinkiseb evidenza minn barra minn Malta kif ukoll il-kumplessità ta' punti legali. L-awturi Harris, O'Boyle and Warbrick fil-ktieb tagħhom surreferit qalu hekk dwar il-punt ta' kumplessità ta' proċedura:

As to the first of the three factors listed above, a case may be complex for many reasons, such as the volume of evidence, the number of defendants or charges, the need to obtain expert evidence or evidence from abroad, or the complexity of the legal issues involved. Although the Court takes into account a case's complexity, there may come a point where it will simply regard the proceedings as too long to be reasonable [See ***De Clerck v Belgium*** *hudoc (2007) para 57 (nearly 17 years and still pending; money laundering and fraud)].*[4]

[4] Paġna 442 tal-ktieb.

Illi l-ebda parti fil-proċeduri odjerna ma ssottometta li l-proċeduri ċivili kienu kumplessi, pjuttost jingħad li fit-trattazzjoni finali l-legali tar-rikorrenti ssottometta li l-każ ma kienx wieħed kompless. Fil-fatt l-anqas din il-Qorti ma tara li l-proċeduri ċivili kellhom xi element ta' kumplessità.

Atteġġjament tal-partijiet

Illi l-abilità tal-imħallef li jiddisponi mill-kawżi fi żmien raġonevoli ma tiddependix biss fuq il-kwalitajiet intrinsiċi u personali tiegħu, iżda, tiddependi wkoll fuq l-involviment tal-partijiet fil-kawża. Dan ġie osservat mill-Qorti Kostituzzjonali fil-kawża **Zakkarija Calleja vs. Avukat Ġenerali** (Rik. Kost. Nru 83/13) deċiża fil-15 ta' Diċembru 2015:

Il-Qorti kompliet tishaq illi huwa minnu li hu dmir tal-Qorti li tara li l-kawzi ma jdumux aktar min-necessarju, izda huwa daqstant l-obbligu tal-partijiet, inkluzi tal-periti gudizzjari, li jaghtu l-informazzjoni preciza lill-Qorti dwar dak li kien qed isir fis-seduti peritali, u jekk kienx qed jigi registrat progress. Dan japplika b'aktar qawwa fil-kazijiet bhal dawk de quo fejn jirrizulta li l-imhallfin inbiddlu bosta drabi. F'dan il-kaz l-oneru tal-partijiet li dawn jinformaw lill-Qorti, allura preseduta minn Imhallef gdid, dwar l-andament tal-kawza jassumi aktar importanza.

Konsiderazzjonijiet tal-Qorti.

Il-każ li għandha quddiemha l-Qorti ġie intavolat fis-6 ta' Marzu 2018 minn Annette Meier peress li fis-sena 2016 hija kienet ġiet imdaħħla bħala konvenuta fil-kawza "Ignatius Gatt vs Franco Facchetti noe et" li kienet ġiet intavolata minn Igantius Gatt kontra ir-raġel tagħja lura fis-sena 1980. Dik il-kawza kienet giet istitwita minn Ignatius Gatt kontra Franco Facchetti, missier żewgħa, kontra Andrea Facchetti, ħu żewġha, ; u kontra Joseph Facchetti, żewġha llum defunt. Fis-sena 2016 ir-rikorrenti skopra l-ezistenza ta' dik il-kawza li kienet ilha pendenti mis-sena 1980 għaliex proprju ġiet notifikata b'mandat ta' inibizzjoni. Qabel dik is-sena ma kellux l-iċken idea illi kien hemm kawża pendenti li oriġinarjament kienet infetħet kontra żewġha u oħrjan. Fis-sena 2016 ir-rikorrenti sabet ma wiċċha kawża li kienet ilha li bdiet sitta u ghoxrien sena fejn l-attur ma kienx għadu għalaq il-provi tiegħu.

Jirriżulta illi meta infetħet dik il-kawża fis-sena 1980 żewġha ma kienx jirrisjedi hawn Malta u għalhekk kienu ġew nominati kuraturi deputati sabiex jirrapreżentawħ. Fl-10 ta' Gunju 1992, il-konvenut f'dik il-kawża Andrea Facchetti, ħu żewġha, kien assuma r-rapprezentanza tiegħu minflok il-kuraturi deputati.

Joseph Facchetti irritorna lura Malta fis-sena 1996 iżda qatt ma ġie notifikat bl-atti tal-kawża. Jirriżulta illi Joseph Facchetti ma kellux idea li kien hemm kawża pendenti kontra tiegħu. Joseph Facchetti miet fis-sena 2014 mingħajr ma qatt ġie notifikat bl-atti tal-kawża nru 883/90.

B tal-15 ta' Ġunju 2016 il-Qorti ordnat li l-atti jigu trasfusi f'isem Adrien Facchetti u Annette Meier. Eventwalment ir-rikorrenti giet notifikata b'mandat ta' inibizzjoni f'Settembru 2016 u min hemm skopriet l-eżistenza ta' dik il-kawża.

Joseph Facchetti xhed hekk: "At this stage, both my father and my grandfather were dead, as was my uncle Andrea Facchetti whom I barely even knew. I had never ever heard of the Gatts, much less about any business they claim to have done with my grandfather.. Consequently, there is no way that I can defend myself in these proceedings, in which I find myself dwarn totally without any fault, bar that of being my deceased father's son."

Ilment leġittimu fiż-żmien li sar tenut kont illi fil-kapaċita ta' konvenut f'kawża dwar mertu li ma kellu l-ebda informazzjoni dwaru kien tenut jiddefendi ruħu mit-talbiet attriċi.

Il-Qorti eżaminat l-atti tal-kawża nru 883/90 u ma jistax ma jiġix osservat li sew Franco Facchetti kif ukoll Andrea Facchetti naqsu milli juru interess fil-kawża – nonostante li kienu notifikati ftit li xejn kienu jidhru għas-seduti ffissatti. Dan jista' jingħad ukoll għall-kuraturi deputati. Qatt ma oġġezzjonaw għad-dewmien u seduti inutili li kienu qed isiru u lanqas

ilmentaw mal-Qorti li r-rikorrenti Gatt m'humiex iressqu l-provi tagħhom. Ġialadarba l-kuraturi ma ġewx estromessi, inkluż il-kuraturi ta' Joseph Facchetti (missier ir-rikorrent Adrian Faccheti) kien għadu d-dover tagħhom li jidhru għad-defunti. Kif ġie osservat "Kuratur deputat jigi appuntat sabiex jirraprezenta l-interessi tal-persuna li qed jirraprezenta u jressaq sa fejn possibbli difiza. Naturalment fejn il-persuna rapprezentata hija assenti u ma jkunx possibbli li ssir komunikazzjoni jew jittiehdu struzzjonijiet, id-difiza li kuratur deputat jista' jressaq hafna drabi hija xi ftit jew wisq limitata minhabba nuqqas ta' informazzjoni u mankanza ta' struzzjonijiet. Fl-istess hin il-ligi timponi fuq il-kuraturi depuati illi jittutelaw safejn possibbli l-interessi tal-persuna rapprezentata."[5] Dawn id-doveri jemanu mill-**Artikolu 936 tal-Kapitolu 12**. Il-kuraturi baqgħu sal-aħħar ma jidhrux fil-proċeduri ċivili u lanqas resqu xi prova. Interess fil-proċeduri ċivili beda jintwera biss mill-werrieta ta' Joseph Facchetti, u cioe' ir-rikorrenti u iben id-defunt, l-attur fil-kawża deċiża kontestwalment, minn Ottubru tal-2016 hekk kif ġew intromessi fil-kawża bħala konvenuti wara t-trasfuzzjoni tal-ġudizzju. Għalhekk ma tistax ma tiġix osservata l-passivita tal-konvenuti preċedenti sakemm ma r-rikorrenti saret parti fil-kawża f'Ottubru 2016.

Illi l-istess jista' jingħad għall-atturi Ignatius Gatt et. fil-proċeduri ċivili. Ta' min jikkwota s-sommarju tal-involviment tar-rikorrenti Gatt li għamlet il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-kawża **Ignatius Gatt et vs. Franco Facchetti et** (883/1990AF) deċiża fl-14 ta' Marzu 2019:

"Filwaqt illi l-atturi ma jaħtux għall-fatt li fil-mori tal-kawża mietu l-konvenuti kollha, u l-leġittimazzjoni tal-atti għal kull wieħed minnhom ħadet iż-żmien, il-Qorti tinnota li biss biss, l-attur għalaq il-provi tiegħu dwar l-eċċezzjoni preliminari tan-nuqqas ta' ġurisdizzjoni ta' din il-Qorti fl-udjenza tal-20 ta' Marzu 1996, u ċioè aktar minn ħames snin wara li

[5] **AB gja C vs L-Avukat Renzo Porsella Flores pro et noe** (Kontro-Mandat ta' Inibizzjoni 109/15/1RGM) deċiża mill-Qorti Ċivili (Sezzjoni Familja) fis-27 t'Ottubru 2015.

ġiet intavolata l-kawża, filwaqt illi l-konvenuti ma ġabu l-ebda prova fir-rigward.

Imbagħad, wara li l-Qorti tal-Appell irrinvijat l-atti quddiem din il-Qorti diversament presjeduta, l-ismigħ tal-kawża ssokta dakinhar tad-29 ta' Marzu 2004. Għal tlettax-il sena sħaħ minn dakinhar, ma sar assolutament xejn għaliex l-atturi kienu qegħdin itellgħu u jniżżlu għadx għandhom interess fil-kawża. Dan l-istat ta' fatt baqa' jippersisti sakemm il-kawża ġiet differita *sine die* minn din il-Qorti fl-14 ta' Ottubru 2014.

Fuq talba tal-attur, il-kawża ġiet riappuntata fit-13 ta' April 2015, iżda xorta baqa' ma sar xejn. Fis-seduta tat-2 ta' Marzu 2017 din il-Qorti kienet kostretta tiddikjara li l-provi tal-attur kienu magħluqa, u dan wara li l-istess attur baqa' ma ressaq l-ebda prova in sostenn tal-pretensjonijiet tiegħu, ħlief kopja tal-iskrittura tal-1 ta' Awwissu 1980. Imbagħad, fit-3 ta' April 2017, iben l-attur, Carmel Gatt, ippreżenta affidavit tiegħu flimkien ma numru ta' dokumenti li l-Qorti ordnat l-isfilz tagħhom mill-atti fuq talba tal-konvenuti in kwantu li ma kinux awtentikati. Minkejja li l-Qorti tat l-opportunità lill-attur jippreżenta kopja awtentikata ta' dawn id-dokumenti, huwa naqas milli jagħmel dan."

Rilevanti wkoll dak li ġie osservat minn din il-Qorti diversament preseduta fil-kawża **Joseph Gatt et vs. Avukat Ġenerali** (Rik. Kost Nru 25/2010), fejn il-konvenuti Gatt (rikorrenti fil-proċeduri ċivili) istitwew proċeduri kostituzzjonali jilmentaw li d-diversi proċeduri li kellhom pendenti kienu qegħdin jittawlu b'mod irraġonevoli. Fost dawn il-proċeduri li minnhom kienu qed jilmentaw Gatt kienet proprju l-kawża fl-ismijiet **Ignatius Gatt et vs. Franco Facchetti et**.nru 883/90. Il-Qorti rriteniet is-segwenti:

"Wara li nghatat is-sentenza fil-21 ta' Ottubru 2003 u l-kawza ntbaghatet lura biex tinstema' minn din il-qorti, is-smiegh gie appuntat ghad-29 ta' Marzu 2004. Fis-seduta tat-2 ta' Frar 2005 il-qorti nkarigat Assistant Gudizzjarju biex jinstemghu x-xhieda. Ghalkemm saru xejn inqas minn

sbatax-il seduta, Gatt **qatt ma ressqu provi**. Jekk ma sarx progress hu tort taghhom u ta’ hadd iktar. Mill-verbali hu car hafna kemm il-qorti kienet tolleranti, sakemm fis-seduta tal-1 ta’ April 2009 ordnat il-kancellament tal-kawza. Fis-7 ta’ April 2009 l-atturi pprezentaw rikors u talbu li l-kawza terga’ tigi appuntata ghas-smiegh. Il-qorti laqghet it-talba u appuntata ghas-seduta tat-3 ta’ Novembru 2009. Sal-lum tista’ tghid li hu biss wiehed mill-kuraturi li jista’ jitqies li hu notifikat. Hadd iktar mill-konvenuti mhu notifikat bl-avviz ta’ smiegh ta’ rijappuntament. Mill-atti jirrizulta li minn dak iz-zmien l-atturi ma ghamlu xejn sabiex il-konvenuti kollha jigu notifikati minkejja li kwazi ghaddew iktar minn erbgha snin. Bizzejjed jinghad li wiehed mill-kuraturi sar Imhallef u ma giex sostitwit. Sahansitra fis-seduta tad-9 ta’ Jannar 2013 id-difensur tal-attur talab li jinghata perjodu ta’ erbgha xhur biex jaghmel verifiki. Fis-seduta ta’ wara talab iktar zmien. F’dan ix-xenarju r-rikorrenti m’humiex gustifikati li jilmentaw dwar id-dewmien f’din il-kawza. Dewmien li fil-fehma tal-qorti hu imputabbli ghall-atteggjament tar-rikorrenti u hadd iktar."

Illi din il-Qorti taqbel mal-osservazzjoni li jekk ma kienx hemm progress fil-kawża dan huwa awtribwit prinċipalement lill-familja Gatt..

L-awturi **Jacobs, White and Ovey** fil-ktieb tagħhom **"The European Convention on Humand Rights**"[6] spejgaw illi:

"In civil cases .....The State can be held responsible only for delays which are attributable to it; if the parties to the litigation ....have caused or contributed to the delay, those periods of time are not taken into accout."

Ikkunsidrat;

[6] 7th Edition - 2017 - OUP - paġna 303

Id-dritt vantat mir-rikorrenti.

Jeħtieġ issa jiġi eżaminat id-dritt li tivvanta ir-rikorrenti tenut kont illi *ex admissis* tiddikjara illi ġiet a konoxxenza tal-kawza Ignatius Gatt vs Franco Facchetti noe et f'Settembru 2016 meta giet notifikata b'mandat ta' inibizzjoni fil-konfront tagħha (Mandat ta' Inibizzjoni nru 1297/2016/1/NC). Eventwlment ġiet notifikata bil-kawża lamentata f' Ottubru 2016.

Jirrizulta illi mill-mument li ġiet notifikata bil-kawża de quo il-proċedura fil-kawża numru 883/1990 imxiet 'il quddiem u eventwalment il-kawża ġiet deċiza kontra l-familja Gatt fil-mori tal-kawża odjerna preċizament f'Marzu tas-sena kurrenti.

Fil-fehma tal-Qorti, tenut kont illi jirriżulta li żewġha lanqas biss kien jaf bl-eżistenza tal-kawża sakemm miet u tenut kont illi r-rikorrenti daħlet fil-kawża relattivament reċenti, iż-żmien li dwaru tista' tressaq ilment kostituzzjonali dwar in non osservanza ta' "żmien raġjonevoli" huwa mis-sena 2016 'il quddiem.

Rilevanti f'dan ir-rigward l-osservazzjoni magħmula mill-awtur **William A. Schabas** fix-xogħol tiegħu **"The European Convention on Human Rights**"[7]:-

"In legal systems where a plaintiff may join criminal proceedings as a parte civile, the period taken into consideration for the length of proceedings with respect to that person starts on the date he or she joins the criminal proceedings."

In sostenn Schabas jagħmel referenza għas-segwenti deċiżżjonijiet tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem: "**Lacatus and Others v.**

[7] OUP Edit. 2017 paġna 293

Romania - no. 12694/04, 13/11/2012; u **Csiki v. Romania,** no. 11273/05, 05/07/2011.

Tenut kont illi l-kawża ġiet deċiza fis-sena 2019, jirrizulta illi għar-rikorrenti il-kawża li minnha qed tilmenta kellha effett fuqha mis-sena 2016 sas-sena 2019. Jekk żewġha ma kienx jaf bil-kawża għax qatt ma ġie notifikat ma tistax issa r-rikorrenti tilmenta għan-nom tad-defunt żewġha. Bl-istess mod, m'għandiex fondament legali l-ilment tar-rikorrenti għad-dewmien tal-kawża qabel ma hi saret parti minnha. Id-dritt fundamentali tar-rikorrenti għal smiegħ xieraq fi żmien raġjonevoli kellu t-twelid tiegħu fil-jum li fih ir-rikorrenti saret parti f'dawk il-proċeduri ġudizzjarji u mhux qabel. Għalkemm ir-rikorrenti ġiet notifikata bil-kawża f'Ottubru 2016 u istitwit il-kawża kostituzzjonali dwar dewmien fil-proċess ġudizzjarju kważi sentejn wara u ċioe' f'Marzu 2018, il-Qorti ser tikkonsidra t-terminu minn Ottubru 2016 sa' Marzu 2019 meta l-kawża ġiet deċiża. Terminu dan li ma jistax jitqies bħala żmien mhux raġjonevoli meħud ukoll in konsiderazzjoni illi bis-sentenza tagħha tal-14 ta' Marzu 2019 ir-rikorrenti ġie sufrugata billi it-talbiet attriċi fil-konfront tagħha ġew miċħuda bl-ispejjez kontra l-atturi Gatt, intimati fil-kawża odjerna.

Ezaminati l-atti, jirriżulta kjarament illi r-rikorrent Meier istitwit din il-kawża kostituzzjonali mhux qua eredi tad-defunt żewġha iżda qua parti fil-kawża li minnha qed tilmenta.

Illi kif gie ribadit mill-Qorti Kostituzzjonali fil-kawza fl-ismijiet **Conrad Axisa et v Avukat Generali et** (deċiża fis-7 ta' Awwissu 2013): " Il-Qorti inoltre tirrepeti li l-kawżi kostituzzjonali ma humiex eżerċizzji akkademiċi sabiex fihom jiġi eżaminat xi punt legali fl-astratt u l-Qorti tagħti l-opinjoni tagħha dwaru, iżda f'kawża kostituzzjonali, li bħall-kawża odjerna ma tkunx tinkwadra bħala actio popolaris, persuna interessata tilmenta minn fatti, li jridu jiġu pruvati, li permezz tagħhom allegatament ikun ġie miksur xi dritt fundamentali tagħha liema

allegazzjoni tkun kontrastata mill-persuna intimata u l-Qorti tiġi mitluba tiddeċiedi l-vertenza li konsegwenzjalment ikun żviluppat"

Fil-kawża odjerna il-Qorti ġiet adita sabiex tiddelibera u tiddeċiedi dwar l-allegazzjoni tar-rikorrenti, li d-drittijiet fundamentali tagħha u mhux ta' ħaddieħor, ġew miksura. Kienet tkun sitwazzjoni ferm differenti kieku l-azzjoni kienet tirrigwarda per eżempju leżjoni tal-Artikolu 33 tal-Kostituzzjoni (Protezzjoni tad-dritt għall-Ħajja) fejn allura l-familjari huma mogħtija l-istatus ta' vittma għall-finijiet ta' kawża kostituzzjonali u konvenzjonali.

Il-Qorti tagħmel ukoll ampja referenza għall-konsiderazzjonijiet magħmula fil-kawza numru 78/2018 deċiża kontestwalment .

Ikkunsidrat

Għalhekk il-Qorti ma ssibx illi bejn il-11 ta' Ottubru 2016 u l-14 ta' Marzu 2019 ġew miksura d-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti sanciti bl-Artikolu 39 (2) tal-Kostituzzjoni ta' Malta u bl-Artikolu 6 (1) tal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem.

Decide

Għal dawn il-motivi l-Qorti taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi filwaqt li tiddisponi mill-eċċezzjonijiet sollevati mill-intimat konformement ma' dak hawn deċiż,

1. Tiċħad it-talbiet tar-rikorrenti billi ma ssibx illi bejn il-11 ta' Ottubru 2016 u l-14 ta' Marzu 2019 ġew miksura d-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti sanciti bl-Artikolu 39 (2) tal-Kostituzzjoni ta' Malta u bl-Artikolu 6 (1) tal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem.

Fiċ-ċirkostanzi partikolari ta' dan il-każ tordna li l-ispejjeż jibqgħu bla taxxa bejn il-partijiet.

Moqrija.

Onor. Robert G. Mangion
Imħallef
3 ta' Lulju 2019

Lydia Ellul
Deputat Reġistratur
3 ta' Lulju 2019